

Til
Det kongelige Kunnskapsdepartement
Opplæringsavdelingen
Postboks 8119 Dep.

Dovre, 15.januar 2015

Høring – forslag til ny Friskolelov – fra Handverksskolen as

Handverksskolen på Hjerleid, Dovre, er en friskole og et ideelt selskap, etablert i 2004, eid av Stiftelsen Norsk kulturarv og Studieforbundet kultur og tradisjon. Skolen tilbyr 2 utdanningsprogram i verneverdige fag: Vg2 Design og trearbeid med vekt på treskjæring og Vg2 Smed, totalt 30 elevplasser. Skolen fikk i 2004 varig godkjenning for å ta inn voksne elever for å sikre rekrutteringen til de verneverdige fagene. Skolen viderefører handverkstradisjonene fra Hjerleid husflids- og handverksskole fra 1886. Skolen fikk i 2014 Riksantikvarens kulturminnepris for arbeidet med å sikre vår immaterielle kulturarv. www.hjerleid.no - <https://www.facebook.com/Handverksskolen>

Handverksskolen anerkjenner arbeidet som er lagt ned for å lage en ny friskolelov. Vi håper loven kan bli så god at den også står seg når tilbudsstrukturen i videregående opplæring skal gjennomgås i 2017. Vi mener at friskoler skal være et supplement til den offentlige skolen for foreldre og elever, men også at friskoler gir mulighet for å kunne utvikle alternative modeller for opplæring, som også kan inspirere det offentlige skoleverket til å utvikle utdanningssystemet. Friskolenes formål er derfor ikke bare å sikre valgfrihet for foreldre og barn, men også å sikre et mangfold i samfunnet innenfor kultur og idrett, verdier og livssyn og pedagogikk.

Handverksskolen ser at friskoleinstituttet gir elever mulighet til å ta utdanning i små handverksfag og fag som er avhengige av en fleksibel organisering.

Handverksskolen støtter hovedlinjene i høringsforlaget:

- ønske om en varig og forutsigbar lov
- krav til innhold og kvalitet (ingen rettighet å starte friskole)
- samme finansiering – 85 % støtte, 15 % skolepenger
- ikke anledning til å ta utbytte, alt overskudd skal komme elevene til gode
- endre navn til Frittstående skole (= med statsstøtte), privatskole (uten statsstøtte)
- friskoler skal gi en jevn god opplæring som de offentlige skolene
- skolen kan ikke eie/delvis eie et annet rettssubjekt, som driver annen virksomhet. Men kan søke om drift av internat, tilleggsvirksomhet med eget avd. regnskap.

Handverksskolen vil her svare på noen av de konkrete spørsmålene som høringen stiller:
(departementets spørsmål i blått)

Bør frittstående skoler gis adgang til å tilby Vg3 i skole for elever som ikke får læreplass?

Handverksskolens merknad:

Opplæringen i yrkesfag må være fleksibel, tilpasset det enkelte fags særpreg og bransjens muligheter for å tilby lærlingeplass.

Derfor mener vi det er riktig å åpne for at Vg3 i skole kan være et tilbud der det er vanskelig å finne lærlingeplass. Men det kan også være et fornuftig alternativ for elever som kan profitere på en mere styrt opplæring gjennom Vg3 skole. Mange yrkesfag krever modning og øvelse av eleven over tid. En læretid over 2 år gir mere rom for øving, noe som er avgjørende i innøving av effektivitet og handverksteknikker. Derfor bør det også legges til rette for å ta Vg3 i skole over 2 år. Samtidig må det legges opp til at flere bedrifter ser seg i stand til å ta inn lærlinger, bla. a. ved økonomiske insentiver, slik at bedriften har ressurser til å følge opp lærlingen. Ønsket er en fleksibel modell slik at både læreplass og Vg3 over 2 år kan være sidestilte alternativ. For de små handverksfagene er denne fleksibiliteten ekstra viktig. Det er nødvendig med et godt samarbeid mellom friskolene og fylkeskommunene, som har ansvaret for opplæring i bedrift, slik at elevene kan fullføre utdanningsløpet på best mulig måte.

Kap.3: Godkjenningsordningen

I tillegg til de tidligere i § 2-1 a – g, så foreslås h) Yrkesfagskoler i) Profilskoler

Handverksskolens merknad:

Handverksskolen er positiv til at godkjenningsgrunnlaget utvides med videregående skoler i yrkesfag og profilskoler, fordi det vil øke mangfoldet i skoletilbudet i Norge, og derved sikre at flere elever vil fullføre og kunne få den utdanningen de ønsker. Det er viktig med et nært samarbeid med partene i arbeidslivet, slik at disse skolene utdanner fagfolk som samfunnet har behov for. Men det er også avgjørende at friskolene får et rom til utvikle sitt særpreg, for å kunne tilby reelle alternativ for elever og foreldre som ønsker dette. Det må ikke være kortsiktige hensyn fra partene i arbeidslivet, kommunen eller politikere som legger så sterke føringer for skolene at de mister handlingsrom og utviklingsmuligheter. Og heller ikke så store krav til dokumentasjon av «profilen» at det blir for ressurskrevende for mindre aktører å få godkjent slike skoler.

Loven må åpne for at Profilskoler og Yrkesfagskoler skal kunne få godkjent egne læreplaner og tilby noen flere undervisningstimer/arbeidstimer enn det totale timetallet som tilbys i den offentlige skolen, og kunne gi tilsvarende økning i tilskuddet til skolen, slik at det er mulig for elevene å få det læringsutbyttet som disse skolene har som mål.

Handverksskolen vil understreke at det er viktig at godkjenning av nye skoler blir gjenstand for en skjønnsmessig vurdering, slik at kommunens, fylkeskommunens og nasjonens behov for utdanning blir vurdert både helhetlig og langsiktig.

Alternative gjennomføringsmodeller og fleksibilitet i opplæringstilbudet mener vi er positivt, fordi det kan sikre at utdanningen kan «skreddersys» til elevene, og derved sikre at flere fullfører utdanningen. Slike alternative modeller f.eks. Vekslingsmodellen, krever en aktiv og ansvarsfull bransje og et godt samarbeid med skolen.

Vi mener at disse modellene kan gjennomføres både i offentlige skoler og friskoler uten å skulle være knyttet til en profilskole. Flere land har gode erfaringer i bruk av ulike gjennomføringsmodeller og finansiering og dimensjonering av disse.

Kap 6: Inntak av elever.

Handverksskolens merknad:

Departementet foreslår at det skal være mulig å holde av noen elevplasser til etter hovedinntaket, for å sikre at de som er skolens målgruppe får plass. Dette kan være positivt, og kan også sikre en god sammensetning av elever i klassene, noe som er viktig for klassemiljøet og utbyttet av skoletilbudet.

Kap. 7: Opplæring for voksne

Departementet ber om høringsinstansenes synspunkter på om loven bør åpne for at det kan godkjennes frittstående videregående skoler spesielt organisert for voksne med rett til videregående opplæring.

Handverksskolens merknad:

HVS har god erfaring med å undervise elever i ulik alder sammen. Det gir ofte gode læringsmiljø. Vi mener at et eget godkjenningsgrunnlag for voksne vil kunne svekke rekrutteringen til de andre godkjenningsgrunnlagene.

Vi mener at alle voksne, også de uten rett, må kunne få anledning til å ta yrkesfagutdanning på lik linje med de med ungdomsrett. Elever med ungdomsrett skal ha 1.prioritet. Men voksne yrkesfagelever vil representere en styrke i bransjen og sørge for økt rekruttering til yrkesfagene. Dette vil kunne gi flere voksne omskolering og nye yrkesmuligheter.

Dette mener vi må gjelde både i offentlige og frittstående videregående skoler.

Det norske samfunnet har et stort behov for dyktige fagfolk, med yrkesutdanning. De som vil satse på en yrkesfaglig utdanning bør ha muligheten til å ta flere fagbrev, fordi det vil gjøre dem ytterligere kvalifiserte på arbeidsmarkedet. Da må det åpnes for at de som har fullført videregående skole kan få ta noen år til, fordi vi har lagt yrkesfagutdanningen på videregående skoles nivå i Norge. I dag kan en med fagbrev som ønsker videreutdanning, søke seg på fagskole eller høyskole, men det betyr en mer teoretisk tilnærming til faget. Det må være mulig for en som har brukt opp retten sin og fullført studiespesialisering på videregående skole å kunne ta en yrkesfaglig utdanning.

Det er behov for en ny kompetansepolitikk der Livslang læring også omfatter yrkesfagene, der friskolene kan tilby «skreddersydd» utdanning til både unge og voksne.

Mange yrkesfag har svak rekruttering, dette kan endres hvis ordningen med 5 års «utdanningsrett» fjernes og voksne uten rett får bli elever. Alle elever må få samme status uavhengig av tidligere gjennomført utdanning, og dermed utløse samme tilskudd fra staten og fra Lånekassen..

Ved skoler som er godkjente etter 2-1 g: *små og verneverdige handverksfag*, så må voksne uten rett få status som fulltidselever, ellers får ikke disse utdanningstilbudene nok søkere. Dette vil også ramme de unge som ønsker å ta en utdanning i slike såkalte kulturhandverksfag, og dette kan også ramme profilskoler og andre yrkesfagskoler.

I dagens privatskolelov er det noen skoler som har varig godkjenning for å ta inn voksne uten rett, for å sikre rekrutteringen til små handverksfag/kulturhandverksfag. Disse skolene har fått godkjenning

knyttet til et antall voksne som baserer seg på det elevtallet skolen hadde i 2004/05. Dette er et vilkårlig tall som ble valgt i en gitt politisk situasjon, men når dette tallet står fast, så hindrer det disse skolene i å utvikle seg og gi flere utdanningstilbud. Disse skolene fikk godkjenning for å ta inn voksne elever med det formål å for å kunne ta den nasjonale oppgaven å rekruttere og utdanne handverkere/fagarbeidere i de små verneverdige handverksfagene. Handverksskolen mener at alle skoler som gir tilbud i de små og verneverdige handverksfagene, må gis anledning til å ta inn voksne som fulltidselever, ikke begrenset av et vilkårlig tall. En slik endring vil ikke ha økonomiske konsekvenser av betydning, fordi dette gjelder noen få fag med lav rekruttering.

Det stilles krav om realkompetansevurdering av voksne søkere i dagens Privatskolelov for å kartlegge hvilke fag de skal tilbys i videregående skole. Departementet slår fast at dette skal gjennomføres av elevens hjemfylke før eleven kan tas inn ved friskolen. Handverksskolen har erfaring for at dette er vanskelig å gjennomføre for friskoler som har landsdekkende linjer, fordi fylkeskommunene ikke prioriterer oppgaven, slik at det kan bli gjennomført før inntak til friskolen. Handverksskolen mener at når inntaksreglementet kan inneholde krav om opptaksprøver eller intervju, så er det mest hensiktsmessig at skolen vurderer søkerens kompetanse. Dette kan gjøres i samarbeid med fylkesmannen i skolens fylke. Skolen plikter å legge til rette opplæringen for best mulig gjennomføring av utdanningen i tråd med læreplanmålene.

10. Skolevirksomhet, bruken av skolepenger og statstilskudd, tilsyn, reaksjonsformer mv.

10.5: Minste elevtall (§ 2-2 tredje ledd)

Forslag om å sette minste elevtall til 30 elever (overgangsfase på 3 år), med unntak for SVV-fag og Funksjonshemmede:

Handverksskolens merknad:

Handverksskolen er enig i at det bør være såpass mange elever at det blir et godt og utviklende miljø på skolen, både for lærere og elever. Dette tallet bør likevel være gjenstand for en skjønnsmessig vurdering, da det kan komme i konflikt med andre viktige prinsipper. Det er viktig at det åpnes for unntak for skoler i små handverksfag og skoler for funksjonshemmede, der elevtallet kan variere mye fra år til år. Det bør vurderes om profilskoler også bør kunne unntas fra minimumsantallet. Og det er viktig at de skolene som i dag har få elever, bør få mulighet til å utvide utdanningstilbudene.

12. Rammebetingelser for godkjente skoler

Forslag om kapitaltilskudd, i stedet for rentekompensasjon

Tilskudd til spesialundervisning: ingen tilskudd fordi kommuner og f-kommuner har ansvaret for dette. Telling av elever fortsatt 2 ganger i året.

Handverksskolens merknad:

Økt kapitaltilskudd, utregnet etter antall elever, blir svært lite for små skoler. Hvis dette skal kunne representere et reelt tilskudd til virksomheten, så må det mangedobles. Det bør også opprettes et fond som skolene kan søke på ved behov for investeringer.

Handverksskolen mener at når myndighetene ønsker et friskoleinstitutt som kan representere et godt supplement til de offentlige skolene, så må friskolene få en mer forutsigbar økonomisk situasjon.

Friskolene har bare tilskudd pr elev fra staten og skolepenger pr elev, ingen grunnfinansiering som de offentlige skolene har. Vi mener det er nødvendig å innføre et basistilskudd til friskolene, slik at det blir mer forutsigbare og varige rammer for driften, både for elever og lærere.

Skal friskolene gi en jevngod utdanning, så må de også kunne tiltrekke seg dyktige lærere. Med usikker økonomi kan friskoler bli en utrygg arbeidsplass, og også slite med å holde utstyr, maskiner, lokaler og undervisningsmateriell oppdatert. Hvis det blir godkjent å etablere nye profilskoler og yrkesfagskoler, så kan det være tilbud som vil være ressurskrevende, både i forhold til utstyr, lokaler og personalressurser. Handverksskolen opplever uforutsigbar økonomi som svært utfordrende for drift og videre satsing på å utvikle tilbudene ved skolen.

Kostnader til spesialundervisning trekkes fra tilskuddsgrunnlaget fordi det er kommunene som har utgiftene til spesialundervisning også for elever ved friskoler. Vi mener at selv om kommunen har ansvar for dette, så er det mye oppfølging og administrativt arbeid som friskolene må utføre for at eleven skal kunne motta spesialundervisning, uten noen form for tilskudd for dette. Friskolene har like stor del av elever som trenger ekstra tilrettelegging som det offentlige. Det bør være en avsatt ressurs man kan bli tildelt ved å dokumentere arbeid med spesialundervisning/individuell tilrettelegging.

12.5 20-dagersregelen

Plikter skolen å beholde elever den ikke mottar statstilskudd for?

Handverksskolens merknad:

Dette er et vanskelig punkt, fordi det er bra at det blir satt krav til frammøte, og at det forventes at skolen og elevene jobber med dette. Men det krever mye ressurser fra skolen, fordi de elevene det gjelder kan bare forsvinne, skolen mister kontakten, men skolen må likevel kunne dokumentere at eleven er sjuk, for ikke å miste tilskuddet. Det er også uheldig overfor andre elever at eleven kan bli gående på skolen uten konsekvenser, og bare kan vises bort av elevens hjem-fylkeskommune. Det er en tid- og ressurskrevende prosess, særlig for landsdekkende skoler, som medfører at skolen mister tilskuddet til undervisningen, men eleven har krav om å få fullføre.

Hvis dette skal fungere etter hensikten, så må det være en ansvarlig i hvert fylke som har nær kontakt med friskolene, og så må skolens anbefaling bli tillagt vekt, slik at det blir et godt samarbeid mellom fylke og friskole, til elevenes beste.

Et konkret forslag er en ordning med «nedtrapping» av hvor mye tilskudd skolen mister ut ifra når på året eleven har 20 dagers udokumentert fravær. Hvis skolen også har en viss grunnfinansiering, så blir det ikke så dramatisk for skolens økonomi hvis en elev slutter de siste månedene. Men friskolene skal beholde sine høye ambisjoner om gjennomføring for sine elever.

Med vennlig hilsen
Handverksskolen as

Handverksskolen
Senter for bygdekultur as
Hjerleid
2662 Dovre

Kjærsti Gangsø /s/
Styreleder

Helle Hundevadt
rektor